איוב ט: נאומו של איוב

ט א וַיַּעַן
ב אִיּוֹב וַיֹּאמַר: אָמְנָם יָדַעְתִּי כִי־כֵן וּמַה־יִּצְדַּק אֱנוֹשׁ עִם־אֵל:
ג אִם־יַחְפֹּץ לָרִיב עִמּוֹ לֹא־יַעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי־אָלֶף: חַכַם לֵבָב וְאַמִּיץ
ד כֹּחַ מִי־הִקְשָׁה אֵלָיו וַיִּשְׁלָם: הַמַּעְתִּיק הָרִים וְלֹא יָדְעוּ אֲשֶׁר
ה הָפָכָם בְּאַפּוֹ: הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן: הָאֹמֵר
ו לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרָח וּבְעַד כּוֹכָבִים יַחְתֹּם: נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדּוֹ וְדוֹרֵךְ
ח עַל־בָּמֳתֵי יָם: עֹשֶׂה־עָשׁ כְּסִיל וְכִימָה וְחַדְרֵי תֵמָן: עֹשֶׂה גְדֹלוֹת
י עַד־אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד־אֵין מִסְפָּר: הֵן יַעֲבֹר עָלַי וְלֹא
יא אֶרְאֶה וְיַחֲלֹף וְלֹא־אָבִין לוֹ: הֵן יַחְתֹּף מִי יְשִׁיבֶנּוּ מִי־יֹאמַר
יב אֵלָיו מַה־תַּעֲשֶׂה: אֱלוֹהַּ לֹא־יָשִׁיב אַפּוֹ תַּחְתָּו שָׁחֲחוּ עֹזְרֵי רָהַב:
יד אַף כִּי־אָנֹכִי אֶעֱנֶנּוּ אֶבְחֲרָה דְבָרַי עִמּוֹ: אֲשֶׁר אִם־צַדַּקְתִּי לֹא
טו אֶעֱנֶה לְמִשְׁפְּטִי אֶתְחַנָּן: אִם־קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא־אַאֲמִין כִּי־
טז יַאֲזִין קוֹלִי: אֲשֶׁר־בִּשְׂעָרָה יְשׁוּפֵנִי וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם: לֹא־יִתְּנֵנִי
יח הָשֵׁב רוּחִי כִּי יַשְׂבִּעֵנִי מְמְרֹרִים: אִם־לְכֹחַ אַמִּיץ הִנֵּה וְאִם־
יט לְמִשְׁפָּט מִי יוֹעִידֵנִי: אִם־אֶצְדַּק פִּי יַרְשִׁיעֵנִי תָּם־אָנִי וַיַּעְקְשֵׁנִי: תָּם־
כ אָנִי לֹא־אֵדַע נַפְשִׁי אֶמְאַס חַיָּי: אַחַת הִיא עַל־כֵּן אָמַרְתִּי תָּם
כא וְרָשָׁע הוּא מְכַלֶּה: אִם־שׁוֹט יָמִית פִּתְאֹם לְמַסַּת נְקִיִּם יִלְעָג: אֶרֶץ
כב נִתְּנָה בְיַד־רָשָׁע פְּנֵי־שׁפְטֶיהָ יְכַסֶּה אִם־לֹא אֵפוֹא מִי־הוּא: וְיָמֵי
כג קַלּוּ מִנִּי־רָץ בָּרְחוּ לֹא־רָאוּ טוֹבָה: חָלְפוּ עִם־אֳנִיּוֹת אֵבֶה כְּנֶשֶׁר
כד טָרוּשׁ עַל־אֹכֶל: אִם־אֹמְרִי אֶשְׁכְּחָה שִׂיחִי אֶעֱזְבָה פָנַי וְאַבְלִיגָה:
כה יָגֹרְתִּי כָל־עַצְּבֹתָי יָדַעְתִּי כִּי־לֹא תְנַקֶּנִי: אָנֹכִי אֶרְשָׁע לָמָּה
כו זֶּה הֶבֶל אִיגָע: אִם־הִתְרַחַצְתִּי בְמוֹ־שָׁלֶג וְזַהַּרְתִּי בְּבֹר כַּפָּי:
כז אָז בַּשַּׁחַת תִּטְבְּלֵנִי וְתֶעֱבוּנִי שַׂלְמוֹתָי: כִּי־לֹא־אִישׁ כָּמוֹנִי אֶעֱנֶנּוּ
כח נָבוֹא יַחְדָּו בַּמִּשְׁפָּט: לֹא יֵשׁ־בֵּינֵינוּ מוֹכִיחַ יָשֶׁת יָדוֹ עַל־שְׁנֵינוּ:
כט יָסֵר מֵעָלַי שִׁבְטוֹ וְאֵמָתוֹ אַל־תְּבַעֲתַנִי: אֲדַבְּרָה וְלֹא אִירָאֶנּוּ
ל כִּי־לֹא־כֵן אָנֹכִי עִמָּדִי:

אַחַת מִנִּי אָלֶף - (טענה) אחת מתוך אלף (טענות).

הִקְשָׁה - התעקש על עמדתו.

וַיִּשְׁלָם - יצא בשלום.

יִתְפַּלָּצוּן - יזדעזעו.

חֶרֶס - שמש.

בָּמֳתֵי יָם - המקומות הגבוהים ביותר בים.

עָשׁ כְּסִיל וְכִימָה וְחַדְרֵי תֵמָן - קבוצות כוכבים.

יַחְתֹּף - יחטוף.

שָׁחֲחוּ - נכנעו.

רָהַב - מפלצת ימית מיתולוגית.

יְשׁוּפֵנִי - יכה אותי, יפצע אותי.

שׁוֹט - מכה, אסון.

לְמַסַּת נְקִיִּם - השמדת הצדיקים, החפים מפשע.

אֳנִיּוֹת אֵבֶה - סירות שעשויות מקני גומא.

טָרוּשׁ - יטוס, יעוף.

יָגֹרְתִּי - אני מפחד.

הֶבֶל אִיגָע - אני מתאמץ לשווא.

וַהַזְכּוֹתִי - אהיה זך ונקי.

בְּבוֹר - בחומר המשמש לניקוי ולרחצה.

הפרק נחלק לחמישה חלקים עיקריים:

א. פסוקים 1-4: אי אפשר לנצח במשפט מול האל

ב. פסוקים 5-10: דוקסולוגיה

ג. פסוקים 11-21: חוסר האונים של האדם מול אלוהים

ד. פסוקים 22-24: האם אלוהים שופט בצדק?

ה. פסוקים 25-35: ייאושו של איוב

פסוקים 1-4: אי אפשר לנצח במשפט מול האל

בפסוקים אלה איוב מסכים לדעת בלדד (ח 3): אלוהים תמיד יימצא צודק במשפט. אבל ההנחה הבסיסית של איוב שונה מזו של בלדד. לדעת בלדד ושאר רעי איוב, אלוהים נמצא תמיד צודק במשפטו מפני שאלוהים תמיד עושה משפט צדק, ואילו איוב טוען שאלוהים תמיד נמצא צודק, מפני שהוא אינו מאפשר לנהל משפט צדק, הוא משתיק את מי שעומד מולו.

פסוקים 1-2: "**וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר: אָמְנָם יָדַעְתִּי כִּי כֵן וּמַה יִּצְדַּק אֱנוֹשׁ עִם אֵל**" – נכון הדבר. אדם אינו יכול לצאת נקי וצודק במשפטו עם אלוהים.

פסוקים 3-4: "**אִם יַחְפֹּץ לָרִיב עִמּוֹ לֹא יַעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי אָלֶף**" - אם אדם רב עם אלוהים, האדם לא יוכל לענות אפילו על טענה אחת מתוך אלף טענות שיטען אלוהים, כיוון שאלוהים הוא "**חַכַם לֵבָב וְאַמִּיץ כֹּחַ**", ועל כן כוחו ועוצמתו אינם מאפשרים לאף אדם להישאר איתן בדעתו (להקשות את עורפו או את דעתו) ולצאת בשלום: "**מִי הִקְשָׁה אֵלָיו וַיִּשְׁלָם?**"

פסוקים 5-10: דוקסולוגיה

פסוקים אלה הם דוקסולוגיה: שיר שבח לאל המתאר את כוחו ואת עוצמתו, המתבטאים בשליטתו בטבע.

פסוק 5: "**הַמַּעְתִּיק הָרִים וְלֹא יָדָעוּ אֲשֶׁר הֲפָכָם בְּאַפּוֹ**" – בכוחו, אלוהים יכול להזיז או להעלים הרים ממקומם. היעלמות זו היא כה מהירה, עד שההרים עצמם אינם מרגישים שנעלמו.

פסוק 6: "**הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן**" – נראה ש"הרגזת הארץ" היא רעידת אדמה. **רק אלוהים יכול לגרום לכך שהאדמה תרעד ויסודותיה יזדעזעו וירעדו** ("יִתְפַּלָּצוּן").
זה רמז מיתולוגי (או: יסוד מיתולוגי). במיתולוגיות הקדומות תוארה הארץ כמשטח שניצב על יסודות. יסודות אלה היו עמודים השקועים במי התהום. הם נקראים במקרא גם "אדנים", "איתנים", "מצוקים" וכו'.

פסוק 7: "**הָאֹמֵר לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרָח וּבְעַד כּוֹכָבִים יַחְתֹּם**" – תיאור ליקוי חמה. אלוהים יכול לצוות על השמש ("חֶרֶס") לא לזרוח, הוא יכול לכסות (לחתום) את אור הכוכבים.

פסוק 8: "**נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדּוֹ**" – השמים מדומים לירעת בד, שנמתחת (נוטה) ויוצרת אוהל. "**וְדוֹרֵךְ עַל בָּמֳתֵי יָם**" - ה' דורך על המקומות הגבוהים ביותר, הגלים הגבוהים ביותר (הבמות) בים. יש המפרשים שהמקום הגבוה ביותר בים רומז לשמים, שכן השמים הם המים העליונים. בימי הבריאה אלוהים ברא את השמים משכבת המים העליונה.

פסוק 9: "**עֹשֶׂה עָשׁ כְּסִיל וְכִימָה וְחַדְרֵי תֵמָן**" – עש, כסיל, כימה ותמן הם שמות לקבוצות כוכבים. **תיאור בריאת הכוכבים נועד לשתי מטרות:**

1. **להוכיח את כוחו של ה'.** רק הוא מסוגל לברוא את הכוכבים.
2. **ביטול המיתוס**: במיתוס הבבלי נאמר שמרדוך הוא שיצר את הכוכבים כמסמלים את האלים. באיוב פרק ט נאמר שה' ברא אותם, הם חלק ממאורות השמים ואינם מסמלים אלים אחרים.

פסוק 10: "**עֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר**" – איוב אינו מהלל בפסוק זה את אלוהים אלא להיפך: לדעתו, **כוחו של אלוהים ועוצמתו מופנים להפחדת בני האדם**, כדי שלא יעזו למתוח ביקורת על האל.

פסוקים 11-21: חוסר האונים של האדם מול אלוהים

בקטע זה מצביע איוב על חוסר יכולתו להתמודד עם אלוהים. הוא מתאר את מוגבלותו של האדם מול עוצמת האל, ומזכיר שאפילו המפלצות המיתולוגיות שחיו בימי קדם לא הצליחו למרוד באל ולנצחו, אז ודאי שאיוב, שהוא בן אדם, לא יוכל להתמודד עם האל.

פסוק 11: "**הֵן יַעֲבר עָלַי וְלֹא אֶרְאֶה, וְיַחֲלֹף וְלֹא אָבִין לוֹ**" – כשיעבור לידי, לא אראה אותו, לא ארגיש שהוא בקרבתי. ואם אינני מרגיש בו כשהוא לידי, כיצד אוכל לטעון נגדו במשפט?

פסוק 12: "**הֵן יַחְתֹּף - מִי יְשִׁיבֶנּוּ? מִי יאמַר אֵלָיו: מַה תַּעֲשֶׂה?!**" – יחתוף=יחטוף. **אם אלוהים יגזול דבר מאדם כלשהו, האם ניתן לנזוף בו, להוכיחו על מעשיו**? האם ניתן לצוות עליו להשיב את הגְּזֵלָה?
בסיפור המסגרת (א 21) איוב מברך את אלוהים לאחר שלקח ממנו את ילדיו ואת כל רכושו. כאן אנו רואים התייחסות שונה של איוב להתנהגות זו מצד אלוהים. איוב אומר: כשאלוהים לוקח ממך, אינך יכול לעשות דבר, אינך יכול לנזוף בו על מעשיו.

פסוק 13: "**אֱלוֹהַּ לֹא יָשִׁיב אַפּוֹ**" - לא רק שאף אדם אינו יכול להגביל את אלוהים, אלוהים עצמו אינו מגביל את עצמו. הוא כועס ומתנהג כרצונו. "**תַּחְתָּיו שָׁחֲחוּ עֹזְרֵי רָהַב**" – זה **רמז מיתולוגי (או: יסוד מיתולוגי): על פי המסופר במיתוס הים, רהב הייתה מפלצת ימית שמרדה באל בימי קדם (או: אל הים עצמו). עוזרי רהב סייעו לה במרד זה, אך המרד נכשל ואלוהים הכניעם**. אומר איוב: אם רהב ועוזריה לא הצליחו להתמודד עם האל – אני אצליח? ברור שלא.

פסוק 14: "**אַף כִּי אָנכִי אֶעֱנֶנּוּ אֶבְחֲרָה דְבָרַי עִמּוֹ**" – **ברור לי מראש, אומר איוב, שלא אוכל לענות לו כראוי**. גם אם אתכנן את דברי מראש ואומר דברים נבחרים, הגיוניים.

פסוק 15: "**אֲשֶׁר אִם צָדַקְתִּי לֹא אֶעֱנֶה לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן**" – וגם אם אצדק, לא אצליח להתמודד עמו. לכן כל שנותר לי הוא רק להתחנן לרחמיו של האל השופט אותי. יש המפרשים "מִשְׁפְּטִי" כ'יריבי במשפט', וגם על פי פירוש זה איוב יפסיד במשפטו מול אלוהים.

פסוק 16: "**אִם קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא אַאֲמִין כִּי יַאֲזִין קוֹלִי**" – **גם אם אקרא בשם האל והוא יענה לי, אינני מאמין שהוא באמת יאזין לתחינותיי**.

פסוק 17: "**אֲשֶׁר בִּשְׂעָרָה יְשׁוּפֵנִי**" – **אני חושש שבמקום להאזין לי, אלוהים יכה אותי בסערה** (=שְׂעָרָה). תיאור האל כמכה מתוך סערה הולם את התיאור בהמשך, של הופעת האל מן הסערה (ל"ח 1). "**וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם**" – האל פוצע אותי ללא כל אשמה מצדי. טענה זו של איוב זוכה לתמיכה בסיפור המסגרת, כאשר אלוהים עצמו מודה לפני השטן שאיוב נענש חינם, על לא עוול בכפו (ב 3): "**וַתְּסִיתֵנִי בּוֹ לְבַלְּעוֹ חִנָּם**".

פסוק 18: "**לֹא יִתְּנֵנִי הָשֵׁב רוּחִי**" – אלוהים אינו נותן לי אפילו לנשום. "**כִּי יַשְׂבִּעֵנִי מַמְּרֹרִים**" – אלוהים דוחף לגרוני דברים מרים שמקשים עליי לנשום.

פסוק 19: "**אִם לְכֹחַ אַמִּיץ הִנֵּה**" – **אם השאלה היא מיהו האמיץ, מיהו החזק מבין שנינו – הנה, ראו את פצעיי, הבינו מה כוחו של אלוהים**. "**וְאִם לְמִשְׁפָּט מִי יוֹעִידֵנִי**" – ואם אנסה לזכות בוויכוח בינינו על ידי משפט, מי הוא השופט שיעז לקבוע לי מועד לדיון בטענותיי נגד האל?

פסוק 20: "**אִם אֶצְדָּק פִּי יַרְשִׁיעֵנִי**" – גם אם יש צדק בטענותיי, לא אוכל לזכות במשפט נגד אלוהים: הוא יבלבל אותי עד שארשיע את עצמי בדבריי. "**תָּם אָנִי וַיַּעְקְּשֵׁנִי**" – חזרה על אותו רעיון במילים אחרות: **גם אם אני תם, נקי מחטאים – דבריי יגרמו לי להיראות עיקש, כלומר רשע, חוטא.**

פסוק 21: "**תָּם אָנִי לֹא אֵדַע נַפְשִׁי אֶמְאַס חַיָּי**" – איוב חוזר שוב על קביעתו מן הפסוק הקודם "תָּם אָנִי", משום שתומתו, חפותו מכל חטא היא המביאה לעקשנותו, לעמידה על דעתו, אף שעמדה זו עלולה להביא למותו. איוב אומר: איני חס על חיי, אני מוכן להקריב אותם, אבל עד שאלוהים ימית אותי אמשיך לטעון לחפותי.

פסוקים 22-24: האם אלוהים שופט בצדק?

פסוק 22: "**אַחַת הִיא! עַל כֵּן אָמַרְתִּי: תָּם וְרָשָׁע הוּא מְכַלֶּה**" – בעולם יש אמת מידה אחת, שלפיה **אלוהים שופט רשעים וצדיקים כאחד, וגומל להם באופן זהה: את שניהם הוא ממית.**

פסוק 23: "**אִם שׁוֹט יָמִית פִּתְאֹם לְמַסַּת נְקִיִּם יִלְעָג**" – שוט הוא מטאפורה לאסון. **אם אלוהים יביא על הארץ אסון פתאומי וימית אנשים רבים – בכך הוא לועג לאותם צדיקים (נקיים) שמתו באסון.** "מַסַּת" פירושה כיליון, השמדה (משורש מ-ס-ס).

פסוק 24: "**אֶרֶץ נִתְּנָה בְיַד רָשָׁע פְּנֵי שֹׁפְטֶיהָ יְכַסֶּה**" – מי הוא הרשע, שהארץ ניתנה בידיו? את הפסוק הזה אפשר לפרש בשתי דרכים:

1. **הרשע הוא שליט מושחת.** כאשר אלוהים מאפשר לרשע לתפוס את השלטון בארץ, רשע זה מונע מן השופטים לשפוט בצדק.
2. **הרשע הוא השטן**, שאלוהים נתן לו רשות לפגוע בבני האדם.

על פי כל אחת משתי האפשרויות, **אלוהים הוא האחראי לעיוות הצדק בעולם, מפני שהוא אִפְשֵׁר לרשע להשליט את השחיתות והרשע בעולם.**

"**אִם לֹא אֵפוֹא מִי הוּא**" – יש לקרוא את הפסוק בשינוי סדר המילים: "מי אפוא אם לא הוא?" זו שאלה רטורית: ברור שאלוהים הוא האחראי לעיוות משפט הצדק בעולם.

אפשר לראות בפסוקים 22-24 תשובה לדברי בלדד בפרק ח 3: "**הַאֵל יְעַוֵּת מִשְׁפָּט?**" איוב אומר: כן! האל מעוות משפט ואינו שופט בצדק. בכך שהוא גוזר על רשעים ועל צדיקים גורל זהה, בכך שהוא מפקיר את העולם לשלטונו של הרשע, שמעוות את מערכת המשפט – בכך האל אחראי ישירות לעיוות המשפט.

פסוקים 25-35: ייאושו של איוב

פסוקים 25-26: איוב מתלונן שחייו קצרים ומלאי סבל: "**וְיָמַי קַלּוּ מִנִּי רָץ בָּרְחוּ לֹא רָאוּ טוֹבָה**" – ימיי חולפים במהירות גדולה יותר ממהירותו של רץ. **וכפי שהרץ מצטווה למהר בדרכו ולא להתעכב על מראות ונופים יפים, כך ימי חייו של איוב חלפו, ולא נותר לו זמן ליהנות מהם.**

"**חָלְפוּ עִם אֳנִיּוֹת אֵבֶה**" – **אוניות אבה הן אוניות עשויות גומא, המפליגות במהירות גדולה.** זו מטאפורה נוספת למהירות שבה חולפים חיי איוב. "**כְּנֶשֶׁר יָטוּשׁ עָלֵי אֹכֶל**" - דימוי נוסף באותו עניין: **כמו נשר שטס (יטוש פירושו יטוס) במהירות למקום שבו יש אוכל, כך "טסים" ימי חייו של איוב.**

פסוקים 27-28: פסוק 27 הוא התנאי ("אם"), ופסוק 28 הוא תוצאת התנאי ("אז"): **"אִם אָמְרִי אֶשְׁכְּחָה שִׂיחִי אֶעֱזְבָה פָנַי וְאַבְלִיגָה"** – "אִם אָמְרִי" - כאשר אני אומר. "שִׂיחִי" - צערי. **איוב מתלונן: כאשר אני מנסה לשכוח את צערי ולהבליג על כעסי,** ובכך לשנות את מראה פני הרעים ("אֶעֱזְבָה פָנַי"), אז **"יָגֹרְתִּי כָל עַצְּבֹתָי"** – **אני מפחד מן הכאבים והייסורים שתביא עליי.** **"יָדַעְתִּי כִּי לֹא תְנַקֶּנִי"** - כי אני יודע שלא תראה בי זכאי, נקי מחטאים.

פסוק 29: **"אָנֹכִי אֶרְשָׁע לָמָּה זֶּה הֶבֶל אִיגָע"** – **מדוע אני טורח להצטדק? אין ספק שתפסוק שאני רשע, אשם.**

פסוקים 30-31: גם פסוקים אלה בנויים כמשפט תנאי ותוצאה. פסוק 30 הוא התנאי: **"אִם הִתְרָחַצְתִּי בְמֵי [קרי:בְּמוֹ] שָׁלֶג וַהֲזִכּוֹתִי בְּבֹור כַּפָּי"** – בפסוק זה מופיעה גרסת קרי וכתיב, ולכן גם אפשר לפרש אותו בשתי דרכים:

1. **על פי גרסת הכתיב:** **"אִם הִתְרָחַצְתִּי בְמוֹ שָׁלֶג"** הכוונה במילה "שלג" היא לאשלג שבימי קדם שימש כחומר ניקוי. **"וַהֲזִכּוֹתִי בְּבֹור כַּפָּי"** – פירוש המילה "בור" הוא במשמעות "בורית" – שם צמח נוסף ששימש לניקוי. כך נוצרת **תקבולת נרדפת**:

   "אִם הִתְרָחַצְתִּי **באשלג**

   וַהֲזִכּוֹתִי **בְּבֹור** כַּפָּי"

2. **על פי גרסת הקרי:** **"אִם הִתְרָחַצְתִּי בְמֵי שָׁלֶג"**- השלג הוא לבן וטהור, ואיוב מתכוון לומר שגם אם ירחץ במים טהורים ונקיים, **"וַהֲזִכּוֹתִי בְּבֹור כַּפָּי"** – ואפילו יהיו ידיו ברות ונקיות, זה לא יעזור לו.

פסוק 31 הוא תוצאת התנאי: **"אָז בַּשַּׁחַת תִּטְבְּלֵנִי וְתִעֲבוּנִי שַׂלְמוֹתָי"** – אלוהים "ילכלך" אותו, יטבול אותו בשחת (בור עמוק המלא במים ובלכלוך), עד כדי כך שבגדי איוב לא ירצו שילבש אותם, הם לא ירצו להיות על גופו. הפסוק הוא מטאפורה שעל פיה **גם אם איוב יהיה הטהור והצדיק שבאדם, אלוהים ידון אותו כאילו הוא רשע.**

פסוק 32: **"כִּי לֹא אִישׁ כָּמוֹנִי אֶעֱנֶנּוּ נָבוֹא יַחְדָּו בַּמִּשְׁפָּט"** – **אינני יכול להתווכח עם אלוהים במשפט כשווה אל שווה. אני אדם, הוא אל.**

פסוק 33: **"לֹא יֵשׁ בֵּינֵינוּ מוֹכִיחַ"** – את הפסוק הזה אפשר לפרש בשתי דרכים:

1. לא יש =אין. אין אדם שיכול לשפוט בינינו, להוכיח את אלוהים אם אמצא צודק.
2. לוּא יש = הלוואי שהיה. **הלוואי שהיה מישהו שמסכים לשפוט ביני לבין אלוהים.**

"יָשֶׁת יָדוֹ עַל שְׁנֵינוּ" – אותו מוכיח ישים את ידו על שנינו, עליי ועל אלוהים במידה שווה: האשם – יורשע.

פסוק 34: **"יָסֵר מֵעָלַי שִׁבְטוֹ וְאֵמָתוֹ אַל תְּבַעֲתַנִּי"** – אותו שופט יסיר מעליי את מכותיו של האל ואת הפחדים והאימה שהוא מטיל עליי.
במילה "שבטו" האות ט גדולה – ולא ידועה הסיבה לכך.

פסוק 35: **"אֲדַבְּרָה וְלֹא אִירָאֶנּוּ"** – איוב אומר שימשיך לומר את דבריו בלי פחד, **"כִּי לֹא כֵן אָנֹכִי עִמָּדִי"**. את הפסוק הזה אפשר לפרש בשתי דרכים:

1. כי מטבעו אינו אדם פחדן.
2. לא כן - האל אינו כן, אינו נוהג בכנות כלפיי.

נושאים נוספים לדיון:

אמצעים ספרותיים

תקבולות

תקבולות נרדפות

"הֵן יַעֲבר עָלַי **וְלֹא אֶרְאֶה** **וְיַחֲלֹף וְלֹא אָבִין לוֹ"**	פסוק 11
"**מִי** יְשִׁיבֶנּוּ? **מִי** יאמַר אֵלָיו: מַה תַּעֲשֶׂה?!"	פסוק 12
"אִם הִתְרָחַצְתִּי **בְּמוֹ שָׁלֶג** וַהֲזַכּוֹתִי **בְּבֹר** כַּפָּי"	פסוק 30

דימויים ומטאפורות

- "**אִם שׂוֹט יָמִית פִּתְאֹם לְמַסַּת נְקִיִּם יִלְעָג**" (פס' 23)– שוט הוא **מטאפורה** לאסון. אם אלוהים יביא על הארץ אסון פתאומי וימית אנשים רבים – בכך הוא לועג לאותם צדיקים (נקיים) שמתו באסון.
- "**וְיָמַי... "חָלְפוּ עִם אֳנִיּוֹת אֵבֶה**" (פס' 26) – **מטאפורה** למהירות שבה חולפים חיי איוב: חייו חולפים כמו אוניות אבה (המפליגות במהירות גדולה).
- "**כְּנֶשֶׁר יָטוּשׁ עָלֵי אֹכֶל**" (פס' 26) - **דימוי** למהירות שבה חולפים חיי איוב: כמו נשר שטס במהירות למקום שבו יש אוכל, כך "טסים" ימי חייו של איוב.
- "**אָז בַּשַּׁחַת תִּטְבְּלֵנִי וְתִעֲבוּנִי שַׂלְמוֹתָי**" (פס' 31) – **מטאפורה** לחוסר יכולתו של איוב להתמודד עם אלוהים: אלוהים "ילכלך" את איוב, יטבול אותו בשחת (בור עמוק המלא במים ובלכלוך), עד כדי כך שבגדי איוב לא ירצו שילבש אותם, הם לא ירצו להיות על גופו. כלומר: גם אם איוב יהיה הטהור והצדיק שבאדם, אלוהים ידון אותו כאילו הוא רשע.

שאלות רטוריות

- "**הֵן יַחְתֹּף - מִי יְשִׁיבֶנּוּ? מִי יאמַר אֵלָיו: מַה תַּעֲשֶׂה?!**" (פס' 12)
- "**אֶרֶץ נִתְּנָה בְּיַד רָשָׁע פְּנֵי שֹׁפְטֶיהָ יְכַסֶּה אִם לֹא אֵפוֹא מִי הוּא?!**" (פס' 24)
- "**אָנכִי אֶרְשָׁע לָמָּה זֶּה הֶבֶל אִיגָע ?!**" (פס' 29)

סיכום בנקודות: איוב ט

- בפרק ט איוב פונה ישירות אל אלוהים ותובע ממנו לעמוד מולו במשפט.
- איוב יודע שזו דרישה תיאורטית בלבד. מעולם לא נערך משפט כזה בעבר, ולעולם לא יימצא שופט שיהיה מוכן לשבת בדין כזה.
- גם איוב עצמו לא יוכל להתייצב במשפט כזה, כיוון שנחיתותו כבן אנוש מול אלוהים מגבירה את הפחד שאלוהים מטיל בלבו. הפחד יגרום לאיוב להתבלבל ולומר דברים שירשיעו אותו.
- כיוון שאין סיכוי שמשפט כזה ייערך, איוב מתעקש כבר עכשיו לומר את דברו: הוא עומד על צדיקותו ועל חוסר הצדק בעולם. אלוהים אינו מנהל משפט צדק, אינו מבחין בין צדיק לרשע וממית את שניהם כאחד.
- איוב מתלונן על חייו הקצרים ומלאי הסבל, ומפחד מן הכאבים והייסורים שעוד יבואו עליו, אם יתעקש לעמוד במשפט מול אלוהים.

שאלות:

1. קראו **איוב**, ט, 5-10. פסוקים אלה הם שבח לאל (דוקסולוגיה).

א. הסבירו כיצד משבחים פסוקים אלה את האל.

ב. קראו **עמוס**, ה, 8.
בדומה ל**איוב**, ט, 5-10, גם **עמוס**, ה, 8 הוא דוקסולוגיה.
ציינו עוד שתי נקודות דמיון בין שני הקטעים.

ג. קראו את הקטע הבא מתוך עלילת הבריאה הבבלית, "אנומה אליש".

אָז נִלְחֲמוּ מַרְדּוּךְ וְתִיאֲמַת
מַרְדּוּךְ פָּרַשׂ אֶת רִשְׁתּוֹ לְלָכֹד אֶת תִּיאֲמַת,
וְתִיאֲמַת פָּעֲרָה פִּיהָ לִבְלֹעַ אֶת מַרְדּוּךְ.
מַרְדּוּךְ שָׁלַח בָּהּ רוּחַ עַזָּה
שֶׁמִּלְאָה אֶת בִּטְנָהּ וְנִפְּחָה אוֹתָהּ.
אָז יָרָה מַרְדּוּךְ חֵץ בְּתִיאֲמַת
בִּתֵּר אֶת גּוּפָהּ וּבִקַּע אֶת לִבָּהּ,
הִשְׁלִיךְ אוֹתָהּ וְדָרַךְ עַל גְּוִיָּתָהּ.
מֵחֲצִי גּוּפָהּ נָטָה אֶת הַשָּׁמַיִם כִּירִיָּעָה,
יָצַר בַּשָּׁמַיִם כּוֹכָבִים בְּדִמּוּת הָאֵלִים, מַזָּלוֹת.
צִוָּה עֲל הַיָּרֵחַ לְזָרֹחַ בַּלֵּילוֹת,
צִוָּה עֲל הַשֶּׁמֶשׁ לְזָרֹחַ בַּיָּמִים.
מֵחֲצִי גּוּפָהּ (הַשֵּׁנִי שֶׁל תִּיאֲמַת) יָסַד אֶת הארץ, יָצַר יַמִּים.
נֶאֶסְפוּ כָּל הָאֵלִים ...וְהִשְׁתַּחֲווּ לְפָנָיו: "הִנֵּה הַמֶּלֶךְ"!

מהן נקודות הדמיון בין השבח המקראי לאל ב**איוב**, ט, 5-10 לבין הקטע הבבלי שלפניכם?

2. קראו **איוב**, ט, 11-21.

א. בפסוקים אלה מתאר איוב את חוסר האונים של האדם מול האל.
הביאו שתי דוגמאות מן הכתוב לחוסר האונים של האדם מול האל, והסבירו אותן.

ב. קראו פסוק 17.
טענתו של איוב כלפי אלוהים בפסוק זה מתחזקת מן המסופר בסיפור המסגרת. קראו **איוב**, ב 3, והסבירו כיצד מבסס פסוק זה את טענתו של איוב בפרק ט פסוק 17.

3. קראו **איוב**, ט, 22-35.

א. קראו פסוקים 22-24, וכן פרק ח פסוק 3. יש הסבורים כי דברי איוב בפסוקים אלה מהווים תשובה לדברי בלדד שבפרק ח. הסבירו טענה זו ובססו אותה על הפסוקים.

ב. קראו פסוק 26: "**וְיָמַי... חָלְפוּ עִם אֳנִיּוֹת אֵבֶה**".
קראו את דעות הפרשנים שלפניכם. כיצד מסביר כל אחד מהם את הצירוף "**אֳנִיּוֹת אֵבֶה**"?

> **רש"י: אבה.** שם נהר שוטף.
> **רלב"ג: אניות אבה.** הוא מעניין רצון והם האניות שישיגו רצונם בהם [האנשים] ההולכים בים להשחית, כי הם יצטרכו ללכת במהירות אל אשר ירצו.

ג. קראו פסוקים 28-35. בפסוקים אלה איוב מביע רצון לבוא במשפט עם ה', אך טוען כי המשפט אינו יכול להתקיים.
הביאו מדבריו שלושה נימוקים לכך שהמשפט אינו יכול להתקיים, והסבירו אותם.